

2023
10/27
09_18
30_30

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem,
Líceum, 3300 Eger, Eszterházy tér 1.

DARGAY

LAJOS 42

KONFERENCIA

Dargay Lajos a művész,
a tanár, a gyűjteményszervező

KEZELÉS
A MŰVEK ELŐZETES ELŐZETES ELŐZETES

KEZELÉS
A MŰVEK ELŐZETES ELŐZETES ELŐZETES

**D
A
R
G
A
Y**

Dargay Lajos (1942–2018)

a művész, a tanár, a gyűjteményszervező

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem,
Líceum, Tittel Pál Könyvtár, 112-es terem

2023. október 27., péntek
09:30-18:30

A KMI Vizuális Nevelés- és Művészetelméleti Tanszék tudományos konferenciája a Dargay Lajos Művészeti Alapítvánnyal együttműködésben

A konferencia védnöke:

Dr. Pintér Márta Zsuzsanna, az EKKE BMK dékánja

A konferencia szervezőbizottsága:

Dr. Boros Lili, tanszékvezető egyetemi docens, EKKE

Dr. Kriston-Vízi József, a Dargay Lajos Művészeti Alapítvány kuratóriumi elnöke

Konferencia titkár:

Dr. Virág Ágnes egyetemi adjunktus, EKKE

Arculat:

Sárosi Dániel, grafikus,
művésztanár, EKKE - KMI

PROGRAM

09:30-09:40 | Dr. Pintér Márta Zsuzsanna (EKKE, BMK, dékán)
a konferencia megnyitása, köszöntő

KONTEXTUSOK – NÉZŐPONTOK – DISZCIPLÍNÁK

Szekcióelnök: Dr. Kriston-Vízi József

09:40-10:00 | Paksi Endre Lehel
Dargay Lajos és a mérnök-művész csoport a szocializmusban (1974–1979)

10:00-10:20 | Prof. Dr. Hoffmann Miklós
Geometria és kinetika – Dargay Lajos alkotásai egy geométer szemével

10:20-10:40 | Dr. habil. Gyenes Zsolt
Zaj/zene és geometrikus absztrakció

10:40-11:00 | H. Szilasi Ágota
...tanítottam Kepes Györgyöt is...
– Kontextusok Dargay Lajos és Kepes György művészetében

11:00-11:20 | Diskusszió

11:20-11:40 | Kávészünet

A FIGURATIVITÁSTÓL AZ ABSZTRAKCIÓIG – AZ ÉLETMŰ ÉRTELMEZÉSÉNEK A KÉRDÉSEI

Szekcióelnök: Dr. Uhl Gabriella

11:40-12:00 | Dargay Marcell
Dargay Lajos figurális korszaka (1962–1970)
és annak lenyomata későbbi munkásságában

12:00-12:20 | Hangyel Orsolya

Birtokba venni a teret. A luminokinetikus művészet kialakulása és jellemzői Dargay Lajos munkásságában

12:20-12:40 | Egervári Júlia – Dr. Orosz Csaba

Paradigmaváltás a magyar vizuális nevelésben az 1970-es években
– Dargay Lajos művészetpedagógiai öröksége és a környezetesztétikai konferenciák jelentősége Salgótarjánban és Egerben

12:40-13:00 | Diskusszió

13:00-14:00 | Ebédszünet

KÖRNYEZET ÉS MŰALKOTÁS

Szekcióelnök: Dr. Boros Lili

14:00-14:20 | Dr. Szuromi Rita

Kellett-e az egrieknek a Fénytorony?
Egy műalkotás társadalmi háttérvizsgálata

14:20-14:40 | Szécsényi Orsolya – Turay Zoltán

Egy szobor élete térben és időben, 45 év távlatában
– Az egri kibernetikus Fénytorony története

14:40-15:00 | Dr. Uhl Gabriella

Fénykörnyezet – Dargay Lajos köztéri szobrairól

15:00-15:20 | Dr. habil. Zuh Deodáth

Szobor és/vagy architektúra? Schöffner, Kepes, Dargay

15:20-15:35 | Diskusszió

15:35-15:45 | Szünet

MŰVÉSZETSZERVEZÉS ÉS LOKÁLIS VISZONYOK

Szekcióelnök: Dr. Virág Ágnes

15:45-16:05 | Dr. Boros Lili: „Világunk tükre a művészet.”

Összművészeti elv Dargay Lajos művészetének és művészetszervezői tevékenységének egri időszakában

16:05-16:25 | Dr. Kriston-Vízi József

Az intézményalapító- és vezető Dargay: a kalocsai Schöffner Múzeum

16:25-16:45 | Budai Viktória

Dargay Lajos művészetszervező tevékenysége
a kalocsai Schöffner Múzeumban: A Schöffner-szemináriumok

16:45-17:05 | Varjasi Tibor

A MTESZ-MIE Heves Megyei Szervezete által Egerben,
1976-ban Schöffner Miklós tiszteletére rendezett
kiállítás létrejöttének emlékei

17:05-17:20 | Diskusszió

17:20-17:30 | Szünet

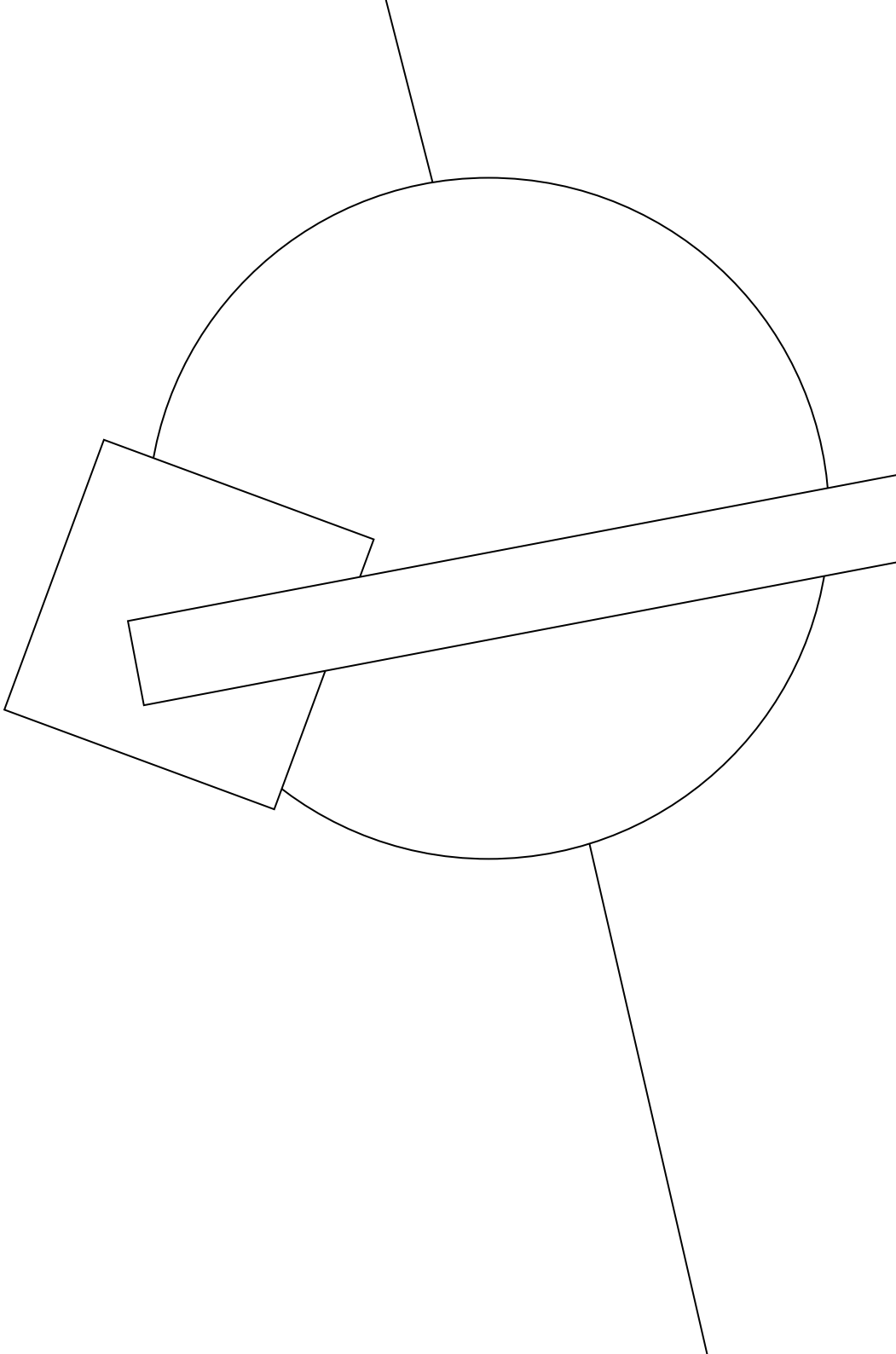
17:30-17:50 | Varga Rita – Hísznyik Dénes

Dosszié a Dargay Lajos Művészeti Kutatócsoportról

17:50-18:20 | Dargay Marcell zongorajátéka

J. S. Bach, Schubert, Bartók, Kurtág, Jeney és Dukay műveiből

18:20-18:30 | A konferencia zárása

KONTEXTUSOK – NÉZŐPONTOK – DISZCIPLÍNÁK

Paksi Endre Lehet

(művészettörténész, független kutató)

Dargay Lajos és a mérnök-művész csoport a szocializmusban (1974–1979)

A luminokinetika iránti kezdeti totális elutasítás 1970 körülől már kezdett bizonytalanná válni a Magyar Népköztársaságban, azonban a szakadék még mindig óriási volt a képzőművészeti ágazat, közízlés és a Moholy-Nagy elveit urbanisztikai gyakorlatba ültető kepesi-schöfferi városvízió között. Dargay néhány kollégájával együtt csoportot alakított a luminokinetika magyarországi térnyerése érdekében, de a hivatalos művészeti szervek helyett a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége adott végül legalizációs alapot tevékenységükhöz. Varázsszavuk az iparesztétika lett, ügyesen elkerülve azt, hogy képzőművészetként ellehetetlenítsék munkájukat a kontroll képviselői, a zsűrizési gyakorlat. Hozzáérttek ipari szereplőkhöz, gyártókhöz, együttműködésekkel sikerült nyelvbe ütniük műveik létrehozásához.

Dr. Hoffmann Miklós

(egyetemi tanár, az MTA doktora, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem)

Geometria és kinetika – Dargay Lajos alkotásai egy geométer szemével

Luminokinetika, fényművészet, kinetikus-kibernetikus szobrászat – illeszük őket bármilyen névvel, az 1960-as évektől induló művészeti irányzatok egyik célja a tér és az idő, a fény és az anyag szeparáltságának megszüntetése és ennek a képzőművészetbe emelése volt. Dargay Lajos művészeti pályája egy olyan korban indult, amikor a hagyományos, térben VAGY időben megvalósítható és befogadható alkotások eszköztára kevésnek bizonyult ahhoz, hogy az einsteini relativitáselmélet, a bizonytalanságot alapélménnyé emelő kvantummechanika, vagy a mindent átható informatika tudományos paradigmaváltására művészi eszközökkel reflektáljunk. Az örök és egyet-

len geometria helyett görbült geometriák, tér és idő helyett téridő, fény és anyag helyett fényből kreált anyag, az abszolútot és statikust felváltó, környezeti hatásoktól függő mozgás és változás – olyan művészi vállalkozás és hitvallás ez, amelynek formába öntése, a megfelelő technikai és művészi eszközök megtalálása vagy létrehozása hihetetlenül nagy és izgalmas kihívás volt. Ezt a kihívást és változást vesszük górcső alá Dargay Lajos művein keresztül, amelyek eminens példái ennek a formabontásnak és az új kifejezésmódok létrehozásának.

Dr. habil. Gyenes Zsolt

(médiaművész, egyetemi docens,

MATE Kaposvári Campus Rippl-Rónai Művészeti Intézet)

Zaj / zene és geometrikus absztrakció

Az 1960-as évek magyarországi művészetpolitikája – mai szemmel mindenképpen érthetetlen módon – erős meg nem értést tanúsított az absztrakt vizuális művészetek irányába. Heves támadásokat intézett a neoavangárd, azon belül is a jelzett stílusok, megoldások ellen. Ennek a folyamatnak egyik tanulságos példája a Műhely'67 fotóművészeti csoport esete. A vizuális zene egy sajátos műtípus vagy inkább stílus. Rövid meghatározása az előadás művészeti példáinak komplexebb megértését alapozza meg.

Hang és mozgókép sajátos fúziója olyan alkotások kapcsán válik plasztikusabbá, mint például Kepes György Lángok kertje, vagy Schöffner Miklós Kyldex, illetve Chronos 11 című opuszai. A lírai és geometrikus absztrakció, illetve a zaj és zene alapjainak felvázolása még tovább árnyalja az elmondottakat. Dargay Lajos „fényzenéje”, a hang-reaktív, vagy éppen a fordított irányú gondolkodás a mester olyan műveiben érhető tetten, mint a Luminoscope, a Torony, a Fénymodulátor I-III., az egri Fénytorony és a PNEU II. Az előadás keresi a válaszokat az összefüggésekre, az eddig kevésbé feltárt részletekre.

H. Szilasi Ágota

(művészettörténész, Dobó István Vármúzeum, Eger)

...tanítottam Kepes Györgyöt is... Kontextusok Dargay Lajos és Kepes György művészetében

„Van a világban egy sajátosan magyar gyökerű képzőművészeti tendencia, amely már a negyvenes-ötvenes években Európa határain is túlnt. Ez a konstruktivista-kinetikus művészet. Olyan világhírű művészekkel, mint Moholy-Nagy László, Kepes György, Nicolas Schöffer és Victor Vasarely. Magam is 1967-től ebben a vonzáskörben indultam (...) Olyan szobrász vagyok és egykori egri rajztanár, akinek most, amikor divat, nincs miért visszakészülődni Európába. Ugyanis mindig is európai voltam, és így is oktattam hajdani tanítványaimat. (...) A két gimnáziumban, a Dobóban és a Gárdonyiban pedig művészettörténet órákon tanítottam a művészet aktuális eseményeit, melyek akkoriban a világban zajlottak, így közel húsz esztendeje Kepes Györgyöt is...” kezdi kissé indulatos, de számunkra fontos információkat is közlő hozzászólását Dargay Lajos egy, 1990. március 9-én az Egri Újságban megjelent írásra reagálva. Azon túl, hogy Kepes György Egerbe érkező, festményekből, de leginkább fotogramokból, fotókból és dokumentumokból álló, jelentős ajándékának befogadásával kapcsolatos huzavonákat kritikusan szemléli, fontos információkkal lát el bennünket közreműködő személyes érintettségével kapcsolatban. Dargay számára a kepesi életmű magyarországi jelenléte és ebből fakadó hatása művészet-filozófiailag, környezet-esztétikailag, tehát általában alkotás-metodikailag és az oktatás terén is kiemelten fontos volt, így e két életmű párhuzamai kirajzolhatóak, melynek felvázolására tesz kísérletet az előadás.

FIGURATIVITÁSTÓL AZ ABSZTRAKCIÓIG – AZ ÉLETMŰ ÉRTELMEZÉSÉNEK A KÉRDÉSEI

Dargay Marcell (zeneszerző)

Dargay Lajos figurális korszaka (1962–1970)
és annak lenyomata későbbi munkásságában

A Dargay Lajos képzőművészeti tevékenységét elemző és ismertető tanulmányok elsősorban a művész 1967-es, első párizsi tanulmányútja után keletkezett alkotásain keresztül vizsgálják és értelmezik az életművét. A művészettörténeti megközelítés tehát már a konstruktivista és kinetikus szemlélet jegyében fogant művekre koncentrál, azokat is hangsúlyosan a Moholy-Nagy Lászlóhoz és Schöffer Miklóshoz köthető gondolati irányelvek mentén értelmezve. Az 1962 és 1967 között, Vilt Tibor és Schaár Erzsébet magántanítványaként készített művek részletes vizsgálata és feldolgozása azonban több olyan fontos konzekvenciával bírhat, amelyek közelebb vihetik az érdeklődőket azokhoz a térszemléleti és térértelmezési tendenciákhoz, szerkezeti megoldásokhoz és egyéni karakterjegyekhez, melyek Dargayt a konstruktivizmus és a kinetizmus, a mű és az azt körülvevő tér, a környezetesztétika egyre égetőbb kérdései felé terelték. Előadásom keretében pedig néhány érzékletes példán keresztül megpróbálom azt is megmutatni, hogy a korai szobrászati tanulmányok során szerzett tapasztalatok miként és milyen formában bukkannak fel később keletkezett, már gyökeresen más esztétikai felfogás szerint értelmezhető alkotásokban, meglepő és váratlan párhuzamokat teremtve.

Hangyel Orsolya

(művészettörténész, pedagógus, Dargay Lajos Művészeti Alapítvány)

Birtokba venni a teret. A luminokinetikus művészet kialakulása és jellemzői Dargay Lajos munkásságában

Nagy Ildikó a magyar művészet hatvanas, hetvenes években történt megújulásáról írva azt a megállapítást tette, miszerint a magyar szobrászattól kimaradt a tiszta absztrakció. „Hiányzik a tér önfeledt élménye, nincsenek meg azok a plasztikai evidenciák, amelyekkel egy szobor valóban birtokba veszi a teret. Ezáltal a szobrászi gondolkodásból is hiányzik az, hogy a szobor nem tömeg, hanem a tér művészete.” Kiemelve Dargay Lajos életművének jelentőségét és magukra a műalkotásokra téve a hangsúlyt, az előadás megkísérli bemutatni, hogy a szobrászművész alkotásai a Nagy Ildikó által megfogalmazott hiányt töltik be maradéktalanul a hazai művészetben. Dargay Lajos kísérletet tett a szobrászat természettudományos meglapozására, felélesztve a hazánkban töredékesen jelenlévő avantgárd térszemléletet. Olyan műveket képzelt el, melyek az élet organikus részeként áthidalják a művészet és a társadalom közti szakadékot, mindazonáltal nem veszítik el tárgyi kvalitásukat, anyagi és kompozicionális minőségüket sem. Dinamikus térértelmezését elvont, tiszta szobrászattal, igényes anyagmunkálással, kifinomult szépséggel kívánta ötvözni. Műveire jellemző a tudományos szemlélet és a mérnöki jelleg, kereste azokat az utakat, melyek egységbe hozhatják a művészetet a tudománnyal. A kozmosz rendjét kereső ember konstruktív jelenlétére utaló művei helykijelölő szerepet betöltve térerőként hatnak nemcsak a külső, vagy belső épített környezetükre, hanem kontemplatív jellegüknél fogva, a befogóra is. Dargay művészetében mindez a fiatal szobrászművész külföldi tartózkodásai során megismert modern irányzatok hatására bontakozott ki. Az előadás bemutatja, hogy mely alkotók, mesterek voltak meghatározók pályájának ezen periódusában és kiemeli a hatásokból kibontakozó egyéni útjának sajátosságait.

Egervári Júlia (tanársegéd, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem)
– **Dr. Orosz Csaba** (egyetemi docens, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem)

Paradigmaváltás a magyar vizuális nevelésben az 1970-es években
– Dargay Lajos művészetpedagógiai öröksége és a környezetesztétikai konferenciák jelentősége Salgótarjánban és Egerben

Dargay Lajos szobrász, művészetpedagógus az 1970-es évek közepétől 1983-ig volt az egri Dobó István és a Gárdonyi Géza Gimnáziumok művészetpedagógusa, ahol közvetlenül reflektált a rajztanítást és a magát a tárgyat érintő aktualitásokra, a paradigmaváltás szükségességére. Mindezt egy, a kollégáinak szóló előadásában fejtette ki, kijelölve ezzel saját praxisának és művészi intenciójának koordinátáit is, a tudomány-társadalom-művészet hármasságában. Ez jó hagyományként és gyakorlatként mint a mai művészetpedagógusainak. Előadásunk célja Dargay vizuális nevelést érintő intuitív, s egyben revelatív gondolatainak a mai szakmai környezet kontextusában való vizsgálata, illetve innovatív környezetesztétikai elképzeléseinek feltárása. Amióta két évszázada a rajztanítás vagy korszerűbb mai nevén a vizuális kultúra oktatása tömegessé vált, a tárgyat oktatók korszemlethez kapcsolódó szerepmódellei határozták meg a tárgy tartalmát, s ezáltal különböző pedagógiai paradigmák paramétereit (Kárpáti 1993). Hosszú és rögös út vezetett az 1970-es évek második felének Magyarországon ahhoz a helyzethez, mely a vizuális szakember kommunikációs attitűdjét hozta előtérbe. A vizuális nyelvi rendszerek értő olvasásának és írásának, valamint a tárgy-és térelemzés tevékenységeinek használata, a később az élményalapú vizuális ismeretek feldolgozásának az origójává vált. Az ötvenes évektől kezdve egészen az 1978-as tanterv megjelenéséig az úgynevezett naturalista paradigmát alkalmazta a vizuális oktatás azzal, hogy esszenciálisan a rajzi stúdiókat hangsúlyozta. Az évtized második felének paradigmaváltása aztán elhozta azt a mai napig tartó szabadságot, ami nemcsak, hogy az alkotói szabad aktivitás paramétereit szélesítette, de új összetevőket, úgymint a plasztikát és az építészetet is a törzsanyagába emelte, megteremtve ezzel a környezet- és tárgykultúra gondolkodásformáinak korszerű alapjait. Valószínűleg ez a folyamat vezetett a nyolcvanas évek tantervi alternatívá-

ihoz és reformkísérleteihez. Nyilvánvaló a párhuzam e változó korszak és Dargay fentebb említett pedagógiai statement-je közt. A környezetkultúra és környezetesztétika kérdései is foglalkoztatták, melynek hangot adott a salgótarjáni és egri Környezetesztétikai Konferenciákon (1978, 1980). Céljai között szerepelt a művészet és társadalom közelítése (ahogyan a művészet és tudományé is), egy élő, a hétköznapi életben megnyilvánuló, különböző területeket (pl.: építészet, ipar, közlekedés) átfogó, a kor kérdéseire reagáló művészi jelenlét. Ebben a létrejövő alkotások még a képzőművészet határán mozognak – nem válnak használati tárgyá –, és konkrét környezetalakító hatást fejtenek ki és egyben szemléletformálóan hatnak a befogadó közegre (Hangyel, 2021). Ez egyfajta tudatformálásnak is nevezhető törekvés, mely kortársaira is jellemző volt. Mindezt jól példázza a környezetesztétikai konferenciák anyaga, ahol a felvetett problémakörök előrevetítették jelen korunk környezetesztétikai és akár környezetvédelmi kérdéseit.

KÖRNYEZET ÉS MŰALKOTÁS

Dr. Szuromi Rita (történész, Dobó István Vármúzeum, Eger)

Kellett-e az egrieknek a Fénytorony?

Egy műalkotás társadalmi háttérvizsgálata

Dargay Lajos alkotását, a Fénytoronyt 1978-ban avatták fel az egri Csebokszári (ma Északi-lakótelep) nevű városrészben. A korának (köz)ízlését meghaladó alkotás egy olyan társadalmi közegbe került, amely ennek értelmezésére még nem volt érett. Holott minden műalkotás értékét, jelentőségét a társadalmi befogadás, elfogadás biztosítja. Ki döntött arról, hogy ebbe a meglehetősen fragmentált lakóközösségbe kerüljön a fényszobor? Milyen volt a társadalmi összetétele ekkor a Csebokszárinak? Vajon elég érett volt-e Eger társadalma ennek a műnek az elfogadására? Kik alkották a Csebokszári lakótelep lokális közösségét, s vajon mit remélt az akkori városi tanács vezetősége ettől az alkotástól? A társadalmi háttér mellett az előadásban kitérek arra a vélt vagy valós társadalmi támogatottságra is, amelyre a Fénytorony időről időre ismétlődő javításához volt szükség.

Szécsényi Orsolya – Turay Zoltán

(helyismereti könyvtárosok, Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár, Eger)

Egy szobor élete térben és időben, 45 év távlatában

– Az egri kibernetikus Fénytorony története

Dargay Lajos neve és a Felsőváros (korábban Csebokszári) lakótelepen álló Fénytornya nem ismeretlen az egriek számára. Ám a most felnövő nemzedéknek már nem lehetnek saját élményei ezzel a különleges, a világon egyedülálló alkotással kapcsolatban, ezért érdemes minél több fórumon beszélni róla. Helyismereti könyvtárosokként természetesen ismernünk kell Dargay Lajos művészetét, a városban betöltött szerepét. A lakótelep történetéről szóló munkánkban, melyet Burai Bernadett kolléganőnkkel együtt jegyzünk, foglalkoztunk a Fénytoronnyal, de most alkalmunk van még jobban elmélyülni történetében és jelentőségében. Előadásunkban felvázoljuk a torony létrejöttének körülményeit, egyedülálló, – Molnár István Géza fotóművész-től vásárolt – fotógyűjteményünk segítségével bemutathatjuk a műalkotás helyszínét, annak különleges és egyedülálló működését. Fontosnak tartjuk rávilágítani arra a tényre, miszerint a hagyományos szobrok már az 1970-es évek végén sem tudták megújítani a lakótelepi környezetet, amit Dargay Lajos egy újságcikkkben már ekkor megfogalmazott. Ezzel ellentétben egy kineztikus konstrukció oldani tudta a zárt, mértani rendet, ugyanakkor esztétikai élményt is nyújtott. Dargay Lajos a Fénytorony átadásakor abbéli reményét fejezte ki, miszerint a műtárggyal együtt létesülő tér találkozóhellyé alakul a lakótelepen élők számára. Arra, hogy ez a kívánalma teljesült-e, a korabeli sajtóvisszhangok és a ma is ott élők visszajelzései alapján tudunk reagálni. Előadásunkban az üvegtoronynak helyet adó tér történetével is foglalkozni kívánunk, hiszen ahogy Dargay Lajos is megfogalmazta: „a tér által létezik-e a plasztika vagy a szobor teremti meg a teret?”

Dr. Uhl Gabriella (művészettörténész, egyetemi docens,
Károli Gáspár Református Egyetem)

Fénykörnyezet – Dargay Lajos köztéri szobrairól

Dargay Lajos az 1970-es párizsi tartózkodása után az ott tapasztaltak alapján kezd bele a köztér fogalmának át- és újraértelmezésébe, gondolatai szerint a kortárs művészetnek az utcán, köztereken, az élet tereiben van a helye. Elveit munkáiba is átfordítja, olyan köztéri alkotásokat tervezve (sok közülük sajnos nem valósult meg, csak tervben létezik), amelyek közvetlen akcióba lépnek a környezettel és a befogadóval, aktivizálva a kollektív emlékezetet.

Dr. habil. Zuh Deodáth (filozófiatörténész, egyetemi docens,
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem)

Szobor és/vagy architektúra? Schöffner, Kepes, Dargay

Dargay Lajos 1978-ban írja a művészeti formák jövőjéről, hogy mivel az adott korban már építészet javarészt átkerült a funkcionalizmus terepére, különösen fontos feladat hárulhat a szobrászatra és a festészetre.

„Amellett, hogy az érzékenyek keresztül érzelmeket keltsenek, hagyományos feladatukat teljesítve, kapcsolatot kell teremteniök az építészeti környezet mértani, sokszor sivár formáival is.” Ennek az új feladatnak és az ezek szerint kibontakozó művészetnek a jegyében Nicolas Schöffert, Victor Vasarelyt és Kepes Györgyöt nevezi meg. Előadásomban az itt jelzett alkotói és pedagógiai program mögött álló elméleti háttérrel vizsgálom, illetve próbálom rekonstruálni. Dargay írásaiban nagy hangsúlyt fektet arra, hogy az épített környezet funkcióteljesítő és hangulatteremtő elemeit viszonyítsa egymáshoz, illetve, a kortárs építés pozitív társadalmi hatásait részben a festészeti konstruktivizmus eredményeire és a kortárs plasztika mozgás- és fény-orientált, vagyis a teret nem kitöltő kísérleteinek megtermékenyítő hatására vezesse vissza. Ezzel Dargay egyre inkább elkötelezi magát a művészet összetett, rendköz-pontú fogalma mellett. Ezzel a fent említett emblematisz alkotók mindenikének elméleti megnyilatkozásaival és művészeti programjával összhangba

kerül. Az előadás lényegi kérdése az, hogy miben tér el ezektől, illetve mit tesz hozzá ehhez a gondolatkörhöz?

MŰVÉSZETSZERVEZÉS ÉS LOKÁLIS VISZONYOK

Dr. Boros Lili (művészettörténész, tanszékvezető egyetemi docens, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem)

„Világunk tükre a művészet” Összművészeti elv Dargay Lajos művészetének és művészetszervezői tevékenységének egri időszakában

Az előadás kiinduló dokumentuma az a Tér, fény és idődinamika című publikálatlan esszé, amelyet Dargay Lajos 1976-ban fogalmazott meg és melyet együtt szeretett volna megjelentetni az egri Tanárképző Főiskola (akkor Ho Si Minh, ma Eszterházy Károly Katolikus Egyetem) Ének-Zene Tanszéke vezetőjének, Tar Lőrincnek az írásával. Dargay ekkor már főiskolai, rajztanári képesítéssel (oklevél kelte: 1973) a birtokában, gyakorló pedagógusként művészetszervezői tevékenységet is folytat Egerben, részben főiskolai társai körében, de azzal a szándékkal, hogy – a főiskolán uralkodó – szocialista realizmus, illetve késő-modernista felfogással szemben a (lumino)kinetizmust népszerűsítse (lásd például: Kinetikus est „A mai művészeti életben jelentkező hiányok pótlására”, 1974, Eger, Dargay Lajos, Balogh László és Szatmári Béla részvételével). Az említett dolgozatok olyan összművészeti alkotásokat vizionálnak, melyekben a műfajhatárok teljes átjárhatósága biztosított és a(z mű)alkotás dematerializált alkotóelemeivel (fény, hang/zene) az idő alkotásba történő bevonását és a tárgynak a valós környezetére való közvetlen reflexióját valósíthatják meg.

Tehát: műtárgy és környezete nem elválaszthatatlan – Dargay szavaival: „világunk tükre a művészet”. Az előadásban Dargay összművészeti elvének annak, előzményeinek és párhuzamainak, – köztük a szovjet Dvizsenyije (mozgás)-csoport tevékenységének – a bemutatására, művészettörténeti elhelyezésére vállalkozom, hangsúlyt helyezve az 1970-es évek egri művészeti szcénájában való pozicionálásra.

Dr. Kriston-Vízi József (alapító kuratóriumi elnök,
Dargay Lajos Művészeti Alapítvány)

Az intézményalapító- és vezető Dargay: a kalocsai Schöffer Múzeum

Dargay Lajos az 1976-os egri Schöffer-kiállítás alkalmából gondolt egy me-részet és meghívta a Párizsban élő mester magyarországi szülőhelyének, Kalocsának akkori vezetőit. Ezt követően végülis visszafordíthatatlan fo-lyamatok vették kezdetüket. A Közép-Duna menti kisváros először emlék-ház-kiállítást, majd gyűjteményi elhelyezést, a Chronos-8 alkotás felállítá-sát, majd avatott szakmai vezető letelepítését vállalta jeles képzőművész szülőttének. Mindebben – a végülis családjával 1983 őszén Kalocsára költ-öző – Dargay volt a biztos támasz, miként tette ezt 2010-es felmentéséig folyamatosan. Mindeközben különféle intézmény-szervezeti képződmények egyszemélyes szakembereként lavírozott s vett részt a mai Schöffer Gyűj-temény mint muzeális intézmény szellemi falainak felhúzásában, működ-tetésében. Az előadás közelebbről az 1980-90-es évek kisvárosi kulturá-lis törekvéseinek lehetőségeit és a változ[ta]t[á]s kényszerére adott egyes válaszok sajátosságait mutatja be.

Budai Viktória (gyűjteményvezető, segédmuzeológus, Nicolas Schöffer Gyűjtemény, Kalocsa) Dargay Lajos művészetszervező tevékenysége a kalocsai Schöffer Múzeumban: A Schöffer-szemináriumok

Dargay Lajos szobrászművész részt vett a kalocsai Schöffer Múzeum megalapításában 1980-ban, majd a kalocsai városvezetés felkérésére lett a Schöffer Múzeum igazgatója. Hosszú és termékeny múzeumigazgatói munkássága során szemináriumokat szervezett a kortárs művészeti élet ál-tal felvetett elméleti és kritikai problémák megvitatására. A szemináriumok meghívott vendégei művészek, művészettörténészek, valamint a korabeli művészeti élet szereplői, a kísérő események a résztvevő művészek alkotá-saiból válogatott kiállítások voltak. A szemináriumok történetét és Dargay művészetszervező tevékenységét vázolja fel az előadás.

Varjasi Tibor (filmoperatőr, egyetemi oktató,
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem)

A MTESZ-MIE Heves Megyei Szervezete által Egerben, 1976-ban,
Schöffner Miklós (Nicolas Schöffner) tiszteletére
rendezett kiállítás létrejöttének emlékei

Kinetikus képzőművészek csoportja 1976-ban kiállítást tervez mesterük, példaképük, a Párizsban élő és alkotó Nicolas Schöffner – a kinetikus művészet világszínvonalú alkotójának – tiszteletére. A kiállítás ablakot nyithat a kor egyik legfontosabb képzőművészeti irányzatára, a mérnöki megalapozottságú, közösséget formáló kinetikus, térdinamikus alkotásokra. Ez az irányzat, ezek a technikai eszközökkel érzelmeket kiváltó művek akkor, a hetvenes években, alig ismertek és támogatottak a szocialista művészetpolitika számára. A nyilvános képzőművészeti eseményeket engedélyező kulturális hatóság, a Képző-és Iparművészeti Lektorátus – támogató, tűrő, ill. tiltó hatalmát kijátszandó, egri művészek és barátai – Dargay Lajos, Balogh László, Szatmári Béla, Tilles Béla – létrehoznak egy csoportot a tudományos ismeretterjesztést szolgáló szervezet, a MTESZ-MIE Heves Megyei Szervezete védernyője alatt. Ezzel a „tudományos” háttérrel próbálják kijátszani a cenzúrát. Dargay Lajos a hetvenes években tanítvány-mester kapcsolatba került Schöffnerrel Párizsban, így a felkérésére megérkeznek a Mester jelentős műveinek dokumentumai egy magyarországi kiállítás létrehozásához. Maguk mögött tudják Major Máté akadémikusnak, Schöffner Miklós barátjának a támogatását, megnyerik az Iparművészeti Főiskola Szilikát Tanszék vezetőjének, az üvegművész Z. Gács Györgynek a személyes csatlakozását a csoporthoz, mellettük áll a kor elismert művészettörténésze, Sík Csaba. Ennyi szándékból és akaratból 1976-ban, Egerben létrejön egy rendhagyó kulturális esemény, amely dacol a kor hivatalos műítéletével. A visszaemlékezést az egykori csoport legifjabb tagjaként személyes emlékeimmel, a kiállítás létrehozásáról megmaradt dokumentumaimmal szeretném felidézni.

Célom, hogy gazdagítsam a képet, a szocialista korszakban számtalan, máig lappangó kulturális kezdeményezés volt a szűk keretek tágítására – ez a kiállítás is ezt példázza. A módszer a kor felidézése archív filmbejátszások és személyes emlékek bemutatása által.

Varga Rita (titkár/tanársegéd, PTE KPVK, Dargay Lajos Művészeti Kutatócsoport, Szekszárd) – **Hizsnyik Dénes** (egyetemi hallgató, PTE-KPVK Környezetkultúra szak)

Dosszié a DLM Kutatócsoport tevékenységéről

A DLM Kutatócsoport tevékenysége közel négy évre nyúlik vissza. Ezen időszak legfontosabb eredményeit és távlatát szeretné prezentálni a konferencia záró előadása.

